

MEGÚJULÓ ÉNEK-ZENEÓRÁK (4. rész)

A fejlesztő zenepedagógia feladata és taneszközeinek hatása

„...nem magunkért élünk, hanem egymásért”.
(Kodály Zoltán: Zene az óvodában, 1958)

Kiss Roóz Ilona (1920-2010): Háromalakos zeneóra kórus

„Kodály hitt abban, hogy a teljes emberi fejlődéshez elengedhetetlen a zenei és művészeti oktatás. Érdekelte, hogy milyen az a pedagógia és módszertan, amelynek segítségével a zene eljuthat mindenkihez. Mindenki, minden gyerek részt vehet a zenében teljes részvétellel, mert a zene nem csak a kevés, kiválasztott tehetségeseké. Ennek nyomán alakult ki annak az eszméje, hogy tantervet készítsenek, illetve tanítsanak úgy, hogy a lehető legtöbb embert lehessen bevonni a zenetanulásba, a részvételbe és a zene megértésébe. Én ugyanebben hiszek. Kodály jobb oktatást szeretett volna, mert a magyar emberek szellemét akarta felemelni. [...] A belső halláshoz kapcsolódó oktatási folyamatok értékét nemcsak az egyén jogainak megerősítésében látta, hanem végső soron a társadalom előre haladásában is.” (James Cuskelly, Parlando, 2018/5.)¹

¹ [Interjú dr. James Cuskelly-vel, a Nemzetközi Kodály Társaság elnökével, a Sound Thinking Australia és a Cuskelly College alapító igazgatójával, a brisbane-i Kodály Summer School vezetőjével és tanárával \(Tóth Teréz\)](#) (Parlando 2018/5.)

A fejlesztő ének-zene tankönyvsorozat koncepciója ezt az új zenepedagógiai jövőképet követi, egy olyat, ami befogadó, és nem kirekesztő szemléletű, tanuláson alapul, nem veleszületett tehetségen, amely a zenének lényegét tekintve belső, és nem külső értéket tulajdonít.

„A zeneoktatásunk fent említett víziója szerint tehát a zenepedagógus szerepe, hogy a többség zenei részvételét lehetővé tevő tanterveket dolgozzon ki és valósítson meg, a többséget érje el, és számukra tegye lehetővé a jelentésszerzést. [...] A zenepedagógia központi magva a zenei tanulás fogalma... Mint minden tudásterületen, itt is elvárás, hogy a tanuló a megértés alacsonyabb szintjéről eljusson a következő szintre, amelyet a minden egyes ponton belsővé tett tudás- és képességszintek kialakítása tesz lehetővé. Az ilyen spirális, vagy kontinuum fogalmi keretrendszer számol a tudásterületen elért alkalmasság különbségeivel, valamint lehetségesnek tartja azt, hogy a tanulók tanulási útjuk eltérő pontjain tartsanak. (James Cuskelly, Parlando, 2018/5.)²

Az ilyen képességszintekhez alkalmazkodó tanuláshoz olyan pedagógiai eszköztárra van szükség, amely biztosítja ennek a szemléletnek módszertani/didaktikai feltételeit. Ezzel a céllal készült a tankönyvsorozat az ének-zene oktatás új szemléletű megvalósításához.

1. A fejlesztő zenepedagógiai tankönyvek sorozatát záró kötetek bemutatása

Az új NAT a fejlesztés alapvető feltételeként lehetőséget ad a heti kétórás tanmeneti programok megtartásához. A tankönyvek az 1-5 osztályok számára készültek el, ahol életkor szerint is a leghatékonyabb a zenével történő fejlesztés. A tantervi és a technikai keretek adottak voltak, ezért mindent jól át kellett gondolnunk a használhatóság és az élményszerűség alapján. Az újszerű ének-zene tankönyvek egymásra épülnek szakmai tartalmi alapon, és a gyermekek zenei fejlesztése irányában haladva témákra oszlanak, évente három-négy terület szerint. A munkában számolnunk kellett a lassabban fejlődő, érzékeny, de sok területen különlegesen tehetségesnek mutakozó gyermekekkel. Mindez meghatározta tervezésünket. A legfontosabb szempont az volt, hogy világos legyen, mit akar a könyv, az új tantervi meghatározások szerint mi a célja az ének-zene oktatásnak és a megadott feladatok elvégzését

² Ua., mint az ¹.

lehetővé tevő tankeszköz sorozatnak (szemléltetőeszközök, kártyák, gyakorlást segítő feladatlapok, hangszerek stb.).

A legfontosabb elérendő célok a hat-tizenkét éves gyermekek zenei oktatásában:

- a hangok tulajdonságainak, kifejező erejének érzékeltetése,
- a zene nyelvének, jel-/kódszisztemének megismertetése, használata,
- a zenei motívumok, a zenei törvényszerűségek megfigyeltetése,
- a zenei kifejezésformák megértése és használata, előbb tanári segítséggel, irányítással, majd önállóan és csoportban is,
- a zenei képességek fejlesztése, ezáltal a tanulási kompetenciák javítása.

Kinek szól az ének-zene tankönyv? A sajátos nevelési igényű gyermekek köre egyre bővül, az integrálással sok probléma áthidalható. A megadott tananyagot differenciáltan kezelve a korosztályhoz tartozó minden tanulót be lehet vonni a közös, integrált munkába. Fontos a zenei nyelv alapelemeinek megismerése, gyakorlása, hogy a fejlesztő gyakorlatok beépüljenek a lecke tartalmába, nem lehetnek öncélúak. A munkafüzet utasítása a gyerekeknek szól, de az éneklési feladatokban nem egyes, hanem mindig többes számban: „Énekeljétek, hallgassátok, tapsoljátok!” stb. Ez a tantervből is következik, nem kéri az egyéni éneklést! Ebből következik: a munkalapok szorosan és láthatóan kapcsolódnak a lecke bizonyos céljához. A piktogramoknak segíteniük kell a tanítót, hogy a gyerekek hamar megértsék, mi következik az utasításaiból, és azt vizuálisan megerősítsék.

Milyen zenei aktivitási területei vannak egy ének-zene leckének?

Mivel az átfogó cél a zenei nyelv és kifejezésformák elsajátítása – az életkornak és a személyi feltételeknek megfelelő, a tanterv által meghatározott szinten –, ezért a zenei aktivitások területein kell maradnunk, az idő és a tankönyv korlátozott keretei miatt is.

A következő területekkel kell minden órán foglalkoznunk:

- éneklés,
- ritmikai fejlesztés,
- zenehallgatás, hallásfejlesztés,
- mozgásos játék, dramatizálás,
- zenei írás-olvasás – gyakorlófeladatok,
- közös muzsikálás.

Ez azt is jelenti, hogy minden órának ennyi részből kellene állnia a gyerekek fejlődése érdekében. Az idő és hely szűke miatt valamit esetleg ki lehet hagyni. Mivel ezek a momentumok rövidek, a modern technikai segítségekkel sok mindent meg lehet oldani rövid idő alatt, nem érdemes átugrani a zenei aktivitási területet. A legtöbb esetben két-három terület is összekapcsolódik. Például a népi gyermekjáték alatt énekelnek, mozognak és dramatizálnak is, valamint a hallásuk és ritmikai készségük is fejlődik valamelyest. Remélhetőleg ezeknek a gyerekeknek több helyük van a mozgásra az osztálytermekben.

A tankönyvekben minden évfolyam számára úgy terveztük meg a leckéket, hogy ezek a területek megjelenjenek egy arányos elosztásban, megfelelő gyakorisággal. Az órák hangulatébresztő dalokkal, mozgással indulnak egy témához kapcsolódva. A zenei fejlesztés érdekében alkalmaztuk a ritmusfeladatokat, a dalokat, az ezek elmélyítésére szánt munkafüzeti gyakorlatokat, amiket később a munkalapok, kártyás, játékos gyakorlófeladatok is segítenek. Végül mozgással, zenehallgatással vagy izgalmas közös muzsikálással zárjuk az órát.

Kiss Roóz Ilona (1920-2010): Muzsikáló kislány

2. A hangok muzsikája: a 4. osztályos ének-zene tankönyv bemutatása

A 4. osztályos tankönyv felépítése hasonló az előző, harmadikos, valamint a következő, ötödikes könyvekéhez, hiszen sorozatról van szó. A zenei fejlesztés anyagát a dalokban megjelenő zenei elemekkel igyekszünk megismertetni, felhasználva a korábbi dalok zenei anyagát is az új elemek tudatosítására vagy

megfigyeltetésére. Így készítjük elő például a következő évben tudatosításra kerülő ritmikai elemeket. Elveink szerint a már gyakorlatban megismert, megfigyelt dallam- és ritmikai motívumok elemzésével lehet maradandó ismereteket kialakítani. Mivel a két évre vonatkozó kerettanterv nem részletezi minden esetben a vonatkozó feladatokat, ebből értelmezési különbségek adódhatnak. Ezért ennek a kérdésnek külön részt szenteltünk Kézikönyvünkben is.

Számunkra az volt a döntő a dalok kiválasztásában, hogy a korábbi dalanyagot úgy egészítsük ki, hogy az alapot adjon az ötödikes könyv fejlesztendő területeinek megalapozásához. Természetesen alkalmazkodnunk kellett a követelményként megjelölt dalanyag megismertetéséhez is, amely hangsúlyozta a *párosító dalokat*, a *dudanótát*, a *virágéneket* és bizonyos népszokások megismertetését. Mindezt kiegészítettük a gyermekek életkorához illő, főleg a foglalkozásokat bemutató dalokkal, mivel ezek mozgásra, életteli helyzetek eljátszására is lehetőséget adtak. Mindkét összefüggő dalanyag (a párosító és a foglalkozásokat bemutató dalok) a gyermekdal és a népdal határán egyensúlyoz, a bennük megtalálható játékosság és népi humor megjelenítésével. Ezen kívül a nyelvi, szóhasználati változatosság is fontos ebben a korban a gyakran előforduló szójátékokkal teli halandzsanyelv megjelenésével. Ezeket igyekeztünk felhasználni a ritmikai - zenei változatosság bemutatására is a munkafüzeti feladatokban.

A tankönyv a gyerekek számára fogalmazza meg a feladatokat, hiszen már tudnak olvasni. Ezért a *Bevezetőben* közvetlenül hozzájuk szólunk, de természetesen a tanáraiknak is üzenünk a szöveggel a tankönyv céljáról, fontosabb gondolatairól. A bevezető szövege nyomtatott formában kissé rövidítve jelent meg, itt közlöm a teljes változatot.

Kedves Gyerekek!

Az új tanévben kalandozásra hívunk benneteket. Eddigi ének-zene óráitokon sok dalt, játékot tanultatok meg, ismerkedtetek a hangok sokféle formájával. Azt is hallhattátok, milyen sok ritmus van az állatok hangjában, amivel üzenetet küldenek egymásnak és figyelmeztetnek a veszélyre. A madarak saját éneklő nyelven, hang-jelekkel beszélnek egymáshoz. Most elindulunk, hogy felfedezzük a zenei hangok birodalmát is. Aki meg akarja ismerni a zenében elrejtett titkokat, jobban ki kell nyitnia a fülét, és mindig figyelni a bennünket körülvevő hangokra. Mennyi ideig szólnak? Rövidek, hosszúak? Milyen magasan vannak, merrefelé tartanak? Azt is hallhatjuk, ha erősebben vagy

gyengébben szólnak hozzánk, és azt is, ha kedvesen vagy éppen mérgesen. Ha így hallgattok, felfedezhetitek a ritmust, a hangok mozgását és irányát, vagyis a dallamot, a hangok kifejezésének változatait a beszédben, a dalokban és a hangszeres muzsikában is.

A hangok látható formáját jelnek nevezzük. A nyelv hangjait a betűkkel írjuk le, ezeket már jól ismeritek. Az énekelt és hangszeres hangokat is jelekkel írjuk le. Ezt kottának nevezzük, és könnyebb, mint a betűk írása, mert csak ritmus- és dallamhangok vannak benne, amelyeknek a jeleit már elkezdtétek megismerni az előző években. Idén rendben átismételjük és használjuk őket. Így jobban megértitek, miben különböznek a beszéd- és egyéb hangok a zenei hangoktól. A munkafüzetben kaptok majd lehetőséget a megfigyeléseitek lejegyzésére. Kottaírással tudjuk láthatóvá tenni a dalokat, és így a régieket is könnyen felismerhetitek, „elolvashatjátok” újra, ha látjátok a kottaképét. Ezt jelírással, azaz a hangjegyek írásával gyakoroljuk. A ritmust csak egyenes vonalra írjuk, a dallamot öt vonalon fel és lefelé mozgó hangjelekkel. A dalok sorait ütemekre osztva tudjuk rendben elhelyezni a papíron. A zenei jelek rendszerét az egész világon használják.

Az idei év a szüret utáni népi játékos udvarlás, párválasztás dalaival kezdődik, de az unalmas téli napokon több izgalmas mesés történetet is hallotok megzenésítve. A régi mesterségekről szóló dalokban sokféle tréfával is találkoztok majd. Más tájak ismert dallamait énekelhetitek egy szólamban, felelgetve vagy több szólamban is, ha már jól halljátok egymás énekét. A kánonokat nagyon régen találták ki az emberek, mert élvezték, hogy szépen szólt együtt a hangjuk. A közös muzsikáláshoz fontos a másokra figyelés. Az együtthangzás adja a legszebb zenei élményt, de csak akkor, ha a zene rendjét betartva szólalnak meg a hangok a hangszereken is. Ha nincs rend, nem halljuk a zenét, a hangzavarban eltűnik a tiszta hangok varázsa, vagyis a zene üzenete!

Izgalmas élményeket kívánnak a hangok birodalmában és a vidám muzsikálásban

A szerző és munkatársai

A 4. osztályos tankönyv tartalma és felépítése

A tankönyv 4 fejezete a kerettantervben jelzett zenei elemekre és azok jeleinek használatára irányítja a figyelmet a tankönyvcsaládra jellemző évszakok szerinti elkülönítéssel:

- *Őszi ritmusok*
- *Téli dallamok*
- *Tavaszi harmóniak*
- *Nyári muzsika*

A leckék egy oldalon jelennek meg, 3–5 feladattal kiegészítve a központi dalt. A projekteket tartalmazó leckeírások több oldalon kapnak helyet további zenehallgatási javaslatokkal.

A tankönyv végén az utolsó két leckében található az alsó tagozatban elérendő zenei ismeretek összefoglalása a gyerekek számára is végrehajtható feladatokkal, melyek bizonyítják a megszerzett ismeretek valós szintjét. Itt lehetőség van a dalanyag kedveltségének felmérésére is, ha a különböző dalok címét a megjelölt dobozokba dobják be, így láthatóak a legnépszerűbbek a tanév – esetleg a négy év – folyamán, a tanár szándéka szerint. Ez érdekes kis véleménykutatássá is fejlődhet a zenei területek kedveltségének tesztelésére is, ami segítséget, iránymutatást adhat a következő év tervezéséhez.

Kiemelném az első fejezet *párosító dalainak* feldolgozásában határozottan vezetett komplexitás elvét és gyakorlati megvalósítását. Itt nemcsak a régi falusi élet szokásainak bemutatása volt a célunk, hanem a népi szokások gyakorlatias, az élet megszervezését is segítő konkrét feladatát is érzékeltetni akartuk. Bemutatjuk, hogyan kapcsolódik a munka, a család élete a jövő tervezésével és mindebben a dalok szerepe. Mindez azt mutatja, hogy ezek a szokások és rituálék ma is fontos szabályokat rejtettek a közösségi lét rendszerének fenntartására.

Számunkra is izgalmas volt a párhuzamok megtalálása a mai élet hasonló □ bár kissé átalakult, a társadalmi változást és állandóságot is mutató □ formáiban. A párkeresés, az udvarlás és a felnőtt élet játékos megismerése izgalmas a gyerekeknek, hiszen tudjuk, hogy a népi játékok a lakodalmat is megjelenítették. Szokás volt falun “gyereklakodalmat” tartani a barátokkal, még nekem is van ilyen emlékem, sőt fényképem is „menyasszonyként” 4 éves koromból.

A *halandzsa* nyelv játékos anyagát, az ismételt fordulatokat nagyon szeretik énekelni a gyerekek és nyelvgyakorlatként is jól felhasználhatóak. “Huzsedári, huzsedom”, “Rida, rida, bom, bom, bom” “Zimme-zum, zimme-zum, rece-fice bum, bum, bum”, “Hej, idrom, fidrom, gálica szikszom” stb.

Ugyanez a gyakorlatias szemlélet jellemzi a negyedik fejezetben a *foglalkozásokat bemutató* dalokat és azok jelenlegi élethelyzetekhez kötését. A

mai megfelelő változatok megtalálása nem volt nehéz, hiszen a reklámpar (cégtáblák, márkajelzések) és a vagyonosság, mint érték (tizenhárom fodor, magasra vett ágy, és mai megfelelőik) szerepe sem változott sokat a lényeg tekintve. A dalokban rejlő humorosan elmondott igazságok is tanulságosak lehetnek a gyerekeknek. A lusta molnárlegény és az elkényeztetett lány éneke, a jó és rossz gazdasszony jellemzői, a dudás dalának tanulsága mind érvényes ma is. Mindezeket kiemelve az énekórák az személyes élményeken keresztül értékes, életszerű gondolatokat is ébreszthetnek a növekvő és érdeklődő gyermekekben.

Nemzeti ünnepeink szellemében a nehezebb Kossuth-dalok és a Himnusz megismertetése e tanév anyaga. Állandóan ismétljük és tartalmilag is elmélyítjük az eddig tanult, hagyományokat őrző dalokat. A nehezebb dalok kottaképe nem került be a tankönyvbe, csak szövegüket közöljük. Alapelvünk a fejlesztő zenepedagógiai tankönyvsorozatban, hogy a gyerekek hangterjedelméhez és zenei olvasási és megértési szintjéhez válasszunk dalokat, kivéve a színpadi művek zenéjét. Így lehetőség van a rendszeres gyakorlásra, a zenei elemek tudatos alkalmazására, ismétlésére a dalok éneklésénél. Így fejleszthető a közös zenei aktivitáshoz szükséges egyéni muzsikálás készsége is. E nélkül csak zenehallgatókká válnak a gyerekek.

A *népszokások* közül negyedikben a szüreti hangulat és multságok, a fonó bemutatása, a betlehemezés (pásztorjáték), a farsangi népszokások és a Gergelyjárás a kiemelt téma. Ezeknek projektszerű feldolgozásához adunk tananyagot és szakmai segítséget. Ezek a leckék több oldalt is igényelnek a tankönyvben. Azt szeretnénk elérni, hogy ne csak a dalokat tanulják meg a gyerekek, hanem az életkorukban jól előadható változatot be is mutassák közösségi alkalmakon. Ha létezik a dalokból kórusmű vagy színpadi változat, annak meghallgatását is javasoljuk a különböző digitális források alapján a már ismert dalok megfigyelésével.

Az újdonságként megjelenő *zenés színpadi művek* a zeneirodalom e korosztálynak megfelelő remekeiből adnak ízelítőt. Kodály Zoltán *Székyfonó* című daljátékának részletei és a *Háry János* című daljátékának két dala, valamint Csajkovszkij *Diótörő* című meseballetjének zenéje és Ránki György *A király ruhája* című meseoperája ad lehetőséget erre. Amennyiben lehetséges, e darabok rajzfilmes feldolgozásának, felvett vagy élő színházi előadásának megtekintése élményszerűbbé teheti a művekkel való ismerkedést.

3. Módszertani javaslatok az órák tervezéséhez

A 3. és 4. és 5. évfolyam tankönyvi leckéinek szerkezete

- [Teljes könyv](#)
- [Tartalomjegyzék](#)

- [Teljes könyv](#)
- [Tartalomjegyzék](#)

4. osztály: NT-98804
(A hangok muzsikája c. tankönyv
hamarosan megjelenik)

Az óra bevezető része

A lecke címe adja meg a kerettörténet behatárolását.

A lecke témájának motiváló szövege segít abban, hogy kialakítsunk egy gondolatmenetet, amibe beillik az órai dal szövege, hangulata, segít megérteni a gyerekeknek, miért éppen azt a dalt tanulják meg az órán.

Minden órán két bevezető dalt ajánlunk, melyek a zenei fókuszhoz, fejlesztendő zenei területhez vagy/és a témában megjelölt történethez kapcsolódnak.

A zenei fejlesztés tárgya lehet dallamelem, ritmuselem, ismeret, társas zenélés, mozgásforma.

Az óra központi része

1. Az új dal bemutatása

Általában könnyen énekelhető, megfelelő hangmagasságban jól olvasható nagyságban láthatják a gyerekek a kottaképet az új dalról, amelynek szövegét is közöljük. Mindig kitérünk az új, szokatlan szavak értelmezésére, mert fontos, hogy tudják, miről énekelnek.

2. A lecke új dalának kottaképe alatt jelennek meg a feladatok a dallal kapcsolatban:

- a dal szövegmagyarázata,
- előadásmód, tempó megbeszélése,
- kiemelt zenei elem megfigyelése, gyakorlása, alkalmazása,
- az új dal élményszerű gyakorlása.

3. Ritmikai fejlesztés, dallami többszólamúság, hangszerjáték előkészítése dalismétléssel.

Befejező szakasz

4. Zenehallgatás vagy/és játékos mozgás, tánc a korábbi dalok felhasználásával.

A mű címe, szerzője, kapcsolódik a lecke témájához, a zenei fejlesztési területhez.

A leckékhez kapcsolódó mellékletek a könyv végén

- Dalok felsorolása, helye
- Játékleírások
- A felhasznált források a dalok lelőhelyével
- Színes metallofon, xilofon

Egyéb kiegészítő anyagok

A tankönyvhöz tartozó Munkafüzet a javasolt feladatok elvégzéséhez ad lehetőséget, és ezen túl a közös muzsikálás alkalmaihoz is nyújt módszertani tanácsokat. Nagy segítség a hangszert is használni szándékozó kollégáknak a színes kottákkal könnyített kottaolvasásba történő bevezetés. Ezt mindenki saját szándéka szerint alkalmazhatja. Mivel most heti két órában lehet foglalkozni a gyerekekkel tanórai keretben, és sok helyen délutáni zenei foglalkozásokra is lehetőség van, talán segítséget jelent a készen található dal- és kottaanyag, mint kiegészítés a tankönyvhöz. A Munkafüzetben bőven található ajánlott kotta- és hanganyag a leckék gazdagítására.

Az alsó tagozatos könyvekhez kiegészítésként használatra ajánlottuk a *Karácsonyi harangok* című kiadványt. Ebben az e korosztályban előadható európai karácsonyi dalok egyszólamú, hangszeres-kamarazenei kíséretes kotta anyaga is megtalálható a lehetséges zenei kíséret megvalósítására. Az ajánlott zongora-, hegedű- vagy fuvolakíséret lehetőségeihez megadtuk a gitárkísérethez szükséges akkordokat is. A kottaanyagot kísérő CD az Andor Ilona Zenei Tagozatos Általános Iskola kórusainak és tanárainak hangszeres előadásában előadott dalokkal segíti a tanulást.

A téli ünnepek előkészítése jó alkalom a sokféle esztétikai aktivitás, a muzsikálás gyakorlására. Ebben a füzetben a nem túlságosan sokat énekelt, de nagyon szép és ismert dallamok friss kedvet adhatnak a tanároknak is a tervezéshez. Arra is alkalmat ad ez a zenei anyag, hogy az egész iskola minden korosztálya részt vehessen az ünnepségen a miénktől eltérő ünnepi szokások bemutatásával és a korosztálynak megfelelő nehézségű dalok éneklésével. A kicsik, a 3-4 osztályosok és a felső tagozatosok számára is megtalálhatják a tanárok a nekik alkalmas és zenei képességeiket is fejlesztő karácsonyi dalokat. A legtöbb dalnak kórusra átdolgozott változata is létezik, *Karácsonyi harangok - kórusművek* című kiadványban.

4. A zene titkos nyelve - az 5. osztályos ének-zene tankönyv bemutatása

5. osztály: NT-98709

- [Teljes könyv](#)
- [Tartalomjegyzék](#)
 - [Tanmenet](#)
- [Pedagógus kézikönyv](#)
- [Tankönyvi hanganyagok](#)

- [Teljes könyv](#)
- [Tartalomjegyzék](#)
- [Munkafüzeti hanganyagok](#)
 - [Munkalapok](#)

A Kodály által kiépített zenei nevelési rendszer célja az európai műveltségű, harmonikus, közösségi ember. A jelen ének-zenei tanterv szerint a fő cél a zene világának megismertetése, élményt adó megértetése a diákokkal. Ennek eszköze a zeneértő és zeneérző képesség fejlesztése az együttes élmény alapján, a befogadás, a zenei nyelv megértése és az önkifejezés/reprodukció/kifejezés egységében. E képességek az 1. osztálytól fokozatosan erősödnek az elvégzett fejlesztő munka segítségével az 5. osztályig. *A zene titkos nyelve* című tankönyv

az előző évek munkáját folytatja a kialakított zenei kódrendszer fokozatosan egyre önállóbb használatával.

Fontos tudományos tény, hogy a legutóbbi agyi és pedagógiai kutatások alapján a hallási képesség fejlesztésének ideje három- és hétéves kor között optimális, tízéves kor után csökken a határfok. Ettől kezdve lassabban fejleszthető a hallási képesség, ami a beszédhallás és a zenei hallás területét is érinti, és fontos tényező a fonémák meghallásában. Ezt a felnőttek idegennyelv-tanulási képességének szintje mutatja legjobban. Mivel a célcsoport gyermekeinél lassabban fejlődnek a képességek, reméljük, hogy egy-két évvel meg lehet hosszabbítani ezt a szenzitív periódust. Ezért a befogadási képesség alakítása (a hangok tulajdonságainak érzékelése, differenciálása, ezek megtartási és átalakítási képessége) továbbra is a fejlesztés célja az 5. osztályban. Ez a zenei nyelv, a szövegek, a hangok tartalmi megértésének is az alapja. A szókincs bővítése és a hangok kifejező érzelmi intenzitásának megfigyelőképessége is fontos fejlesztési feladat. Ennek tudatában tekintettel kell lennünk a speciális célra, a gyermekek befogadási és reprodukáló-képességének esetenként csökkentebb szintjére.

A munka kezdetén meg kell ismerni, a más osztályokból érkező új társak személyes lehetőségeit és ezekhez is igazodva differenciáltan kell alkalmazni a könyv tananyagát. Emiatt jelöltük a magasabb szintű részeket. A tanév elején néhány óra tudásszintméréssel, ismétléssel indul. Az előző tanév elért eredményeit a dalok, játékok ismétlésével, a közös muzsikálási feladatok megoldásával tudjuk felmérni. Az egyéni teljesítmények, az esetleges problémák feltérképezése még több időt vesz igénybe. Az írás terén lehetnek nagyobb különbségek, emiatt kevés írásbeli feladatot adunk év elején, majd figyelemmel kísérjük ennek a területnek a fejlődését. Remélhetően 5. osztályos korukra kialakult a gyermekek hallása, mivel a korábbi tankönyvek feladata, hogy olyan feladatokat és aktivitásokat alkalmazzon, melyek lehetőséget adnak a speciális nevelésben részt vevő gyermekek nyelvi és zenei kommunikációs képességeinek kialakítására, fejlesztésére. Az 5. osztályban főleg az osztály közösségében történő élményszerű zenei tevékenységek megszervezésére és a gondolkodás fejlesztésére is alkalmas tananyag és taneszközök megalkotása volt a feladatunk. Sok énekléssel, ritmushangszerek alkalmazásával, mozgással párosítva használjuk, serkentjük a képességeket. A feladatok fokozatosan nehezebbek, a fejlesztés és a spirális tanulás elvén épülnek.

A tankönyv elején a tanulók üdvözlése után a pedagógusoknak szánt bevezető ismertetésben meg lehet találni a legfontosabb adatokat. A tankönyv 56 egyoldalas leckéből áll, a dalok jelentik az órák központi anyagát. Minden óra egy téma köré épül fel, keretet adva a zenei cselekménynek, amiben a készségek fejlesztése pontos tervezés szerint halad, ugyanakkor a napi élethez kapcsolódó hangulatú, érzelmű dalok szerepelnek benne. Tartalom szerint három fejezetet különítettünk el, az iskolai élet eseményeihez is igazodva.

I. Dalok reggeltől estig

A fejezet a mindennapi élet eseményeihez kötődő dalokat elevenít fel, melyeknek egy része már hallás után ismerős lehet, de zeneileg itt dolgozzuk fel a dalok témáját és a műzenei kapcsolódásukat. A népdalok gyűjtéséről és feldolgozásairól is említést teszünk. Az 1-2. leckében a zene szerepéről, a már eddigi ismeretekről beszélgetnek a tanulók, és a Munkafüzet 1. leckéjében írásban is ismétlik az alapozó zenei ismereteket. A 3-5. leckében a reggel dalaival indulunk, lassan elindul a napi munka. A kánonéneklés és a váltakozó ritmus is fontos része a zenei kifejezőstárnak, ezt is gyakorolják az órákon. Az 5-8. leckében a falusi élet őszi munkáiról énekelnek, közben ismétlik a pentaton és kvintváltó dallamokat. Ezeket a Munkafüzet 2-3. leckéjének feladataival építjük be az ismeretek közé. Itt már megjelenik a szinkópa ritmus, ami színesíti a ritmikai lehetőségeket.

A 9-12. lecke dalai is a régi élet történeteit mutatják be, a vidámabb dalok szövegét énekeljük. A dallamban a fá hang is megjelenik, a Munkafüzet 4. leckéjének feladataiban ismétljük. A nyolcad szünet az új ritmuselem, amit bemutatunk és gyakorlunk a Munkafüzet 5. leckéjében. Ez újabb izgalmakat jelenthet a visszhangritmusok tapsolásánál. A közös muzsikálásra ajánlott Bartók: Délszlávok részlete könnyen megoldható feladat. A 13-14. lecke a zenei kérdés-válasz jelenségét elemzi, több példával gyakoroltatja. A Munkafüzet 6. leckéje írásban is gyakoroltatja és a zenehallgatásban is elmélyíti ezt.

A 15-17. leckében a népi játékdalok, párvalasztó dalok táncos motívumait is beépítjük az órákba, ezzel a tél felé közeledő sötétebb időszakot is vidámabbá téve a gyerekeknek. A kottaolvasás, a dallamok felismerése a zenei írásjelek alapján több feladatban megjelenik, a dallamkártyákkal is folytathatjuk a gyakorlást. A Munkafüzet 7-8. leckéjének feladatai a mélyebb hangokat is felidéznek. A 18-19. lecke az este meghittebb hangulatához ad szép dalokat, részben a tanító részére is újakat, majd a 20-21. lecke éjszakába vezető dallamai jönnek. Itt jó alkalom kínálkozik a komplex esztétikai kifejezésformák együttes

hatásának bemutatására, gyakorlására. Az alkotás fontos eleme a kifejezésformák gyakorlásának, az érzelmek sokszínű megjelenítésének.

II. Ünnepi dalaink

A 2. fejezetben a téli-tavaszi ünnepkör eddig nem említett dalait is bemutatjuk, a korosztály számára megvalósítható közös muzsikálás lehetőségeit is kihasználva. A 22-23. leckében a várakozás, előkészület, a 24-26. leckében a közös ünneplés hangulata jelenik meg. A személyes bekapcsolódást segíti a 26. lecke feladata, a karácsonyról készült művészeti alkotások gyűjtése, bemutatása és elemzése. A Munkafüzet 10. leckéje a dalokat idézi fel írásban is. A tankönyv 27-28. leckéje a regölés és újévköszöntés, a 29-32. leckéje pedig a farsang megünneplésének szokását és táncait eleveníti fel. A dalok alkalmasak a hangközök tudatosabb megfigyelésére és az ábécés nevek bemutatására is. Így szeretnénk bátorítani a hangszer használatára, ami az élő népszokások elmaradhatatlan része. A Munkafüzet 11-13. leckéjének feladatai ebben segítenek.

A 33-35. lecke a hazafias nevelés jegyében idézi a dalokat, zeneműveket. Itt a katonás téma lehetőséget ad újabb ritmuselemek bemutatására, a pattogóbb, gyorsabb tizenhatodok és élesnyújtott ritmusképletek megjelenésére. Még csak ismerkedésként, de már használjuk őket a dalokban. A Munkafüzet 14. leckéjében ezeket figyelik a tanulók a kottaképekben. A fúvós hangszerek is a katonaélet hangjait idézik fel.

III. Zenei utazás Európában

A fejezet alapgondolata az, hogy zenei élményeken keresztül tágítsuk a tanulók megértésének határait. A hazafias nevelés fontos része a zenei oktatásnak, de ugyanígy fontos a más kultúrák megismerése is, hogy a sajátunkat jobban értékelhessék. Ebben a korban már sok gyerek utazott, és kíváncsiak más országokra is. Ezért elindulunk a zene segítségével felfedezni néhány országot Európában. A dalok ennek a korosztálynak megfelelően a gyerekek életéről, játékaikról, táncaikról szólnak a tréfa és vidámság jegyében. Az új dalokhoz lejátszható, szöveg nélküli zenei alapot adunk.

Az utazást északon kezdjük, ahol a svéd családok legnagyobb ünnepének, a nyárünnepnek a dalaiból ismerünk meg néhányat. A népzene túlélését ezek a dalok jelentették a skandináv országokban, mert ezeket a dalokat ma is népi hangszerekkel kísérve éneklik. Az első osztályban énekelt, A békanép kezdetű kis dal is ebbe a csokorba tartozik. A skandináv közösségi és családi ünnepen

nagyon népszerűek a 37-39. lecke dalai. Ezeket az évszázadok alatt kialakult dalokat a családok a nagyszülőkkel együtt táncolják, éneklük június 24-én. Jó alkalmat nyújtanak a tizenhatodok és a 3/4-es dallamok gyakorlására is, mert nálunk ezekből kevesebb van. A Munkafüzet 15-16. leckéjében a tizenhatodokat mélyítjük el írásban is.

A szomszéd lengyelországi 3/4-es dalkincsből az egyik legismertebbet választottuk a könyvben, a 40. lecke *Kukuleczkáját*, a 41. leckében Ausztriából a Postakocsi kánont, a 42.-ben a csehek mazurka ritmusú játékdalát, *A kislányok erre jönnek* címmel, míg a 43. leckében az olasz *Rózsabimbó* ismert dallamát éneklük a gyerekek. Végül a Munkafüzet 17-18. leckéjében foglaljuk össze a 3/4-es ütem változatait. Minden dalhoz van játék, mozgás-, tánc- és hangszerezjáték, vagy többszólamú éneklési lehetőség. A 44. lecke angol dala egy környezetvédelmi órába is jól beillő leírás a víz útjáról, *A távol tengeren* címmel, alkalmas a rajzos ábrázolásra is. A teljes dúr hangsor megjelenik, hangszeren is könnyen játszható. A Munkafüzet 19. leckéje ad helyet a rajzos leírásra.

A 45. lecke Görögországba vezet bennünket, egy kis pásztorfiú életéből éneklünk egy jelenetet, ami a lá-hangsort mutatja be hangszeren is könnyen játszható motívumokkal. A csoport és szóló éneklésének váltakozását is lehet vele gyakorolni. A 46. leckében Németországba utazunk, és ott üdvözljük a tavaszt, a vándormadarak visszatértét. A szép és könnyű dallam jó példa az AABA forma alapesetére, dúr dallamával és vidám szövegével kedvelt fellépési dal. Jól lehet rá menetelni is, a Munkafüzet 20. leckéjében a „füttynyelv” kísérleteihez is alkalmas. A hangokkal történő kifejezésnek sok formája van, lehet hangszereket készíteni bármiből, ami jó játék. A 47-49. leckében a tavaszt énekeljük meg különböző országok zenei stílusában. Ezekben főleg a ritmus változatossága érdekes: a német dalban a 3/4, az olaszban a felütéses kezdés és a nyolcad szünetek, a svéd dalban a tizenhatodokkal kapunk izgalmas zenei anyagot. A Munkafüzet 21. leckéjében a különböző ütemformákat emeljük ki táncban és írásban is. Így igazán feltűnik a Serkenj fel című dal nyugodt, elbeszélő jellege. Ezért csak a hangerővel lehet valami érdekességet hozni az előadáskor. Ezt is gyakoroljuk: a Munkafüzet 22. leckéje erre ad alkalmat.

Az 50. leckénél elérkezünk a nyár köszöntéséhez *A nyártündér dalával*, amire egy ismert gyermekfilm ad lehetőséget. Juharfalvi Emil nálunk is ismert kis gézengúz, az ő kishúga éneklük ezt a dalt a filmben. A szerző, Astrid Lindgren a gyerekkönyvek nagymestere. Az ő példájára a Munkafüzet 23. leckéjének

feladatában filmet és dalt is tervezhetnek a gyerekek. Hazatérve a Kárpát-medencébe körutazással folytatjuk a nyárköszöntőt.

Az 51. leckében Marosszék, az 52.-ben Abaújszántó és Tokaj vidékén járunk. Találkozunk a juhással, aki furulyán játszik, és Bazsa Márival, aki a Tiszába fut be a libái után. Kolozsváron fejezzük be az utazást Virág János mészáros boltja előtt. A dalok ritmusában megjelenik az alkalmazkodó jelleg, az egyenletes negyedekből rövidebb vagy hosszabb hangok lesznek a szövegnek megfelelően. A Munkafüzet 24. leckéjének feladatában két szólamban láthatjuk az ismert dalt. A juhásznak jól van dolga kétszólamú feldolgozásában követhetik a tanulók a kvintváltást, és énekléssel is bekapcsolódhatnak a műbe. A tankönyv végén ismétlő összefoglalás következik, az 56. lecke alapján az eddig tanult zenei elemeket, ismereteket tekintjük át, és elénekeljük a hozzájuk kapcsolódó dalokat. A Munkafüzet 25-29. leckéje elmélyíti az év közben tanultakat, játékosan és újszerűen fejleszti a tanulási technikákat és a közös muzsikálás lehetőségét.

Hanglépcső, szófelhő, kártyajáték, ritmusdominó és nótafa ad ötleteket a további gyakorláshoz. Az adott megoldásokat a gyerekek személyes képességei alapján választhatjuk. A teljes anyag a vonatkozó tantervhez alkalmazkodik, azon belül lehetőséget ad a differenciálásra. A kerettanterv követelményeinek határát súroló zenei elemeket kék színnel jelöltük. Ha vannak tehetséges gyerekek, akkor velük ezeket is lehet használni. A tankönyv nem munkatankönyv, ami azt jelenti, hogy nem ad lehetőséget a fejlesztő feladatok közlésére és elvégzésére, differenciálására, vagyis éppen a legfontosabb pedagógiai feladatot a mellékletként megjelent Munkafüzet hivatott megvalósítani. Emiatt minden fontos zenei elem gyakorlása cím szerint is megjelenik a Munkafüzetben, jól látható utalással a tankönyvi leckére, melynek részletesebb gyakorlását itt végezzük el. A módszertani fejezetben tanácsokat adunk a munkához, valamint a szintén mellékletként megjelent Gyakorlókártyák használatához.

Kiss Roóz Ilona (1920-2010): Furulyázó lány

5. Hogyan segíti a zenei képességek fejlesztése a gyermekek iskolai előmenetelét és jövőjének alakulását

A komplex pedagógiai munka újszerű megoldásaiban, amit következetesen meg kell valósítaniuk az ének-zene órákon, szükséges a tanárok didaktikai tudatossága a kívánt cél eléréséhez. A hosszútávú siker érdekében egy összegző elemzést adunk azoknak a tevékenységeknek a személyiségfejlesztő hatásáról, amelyeket rendszeresen használunk.

Hogy világosabbá váljon a kapcsolat az esztétikai-zenei nevelési komplexitás és a tanulási képességek között, az iskolai kommunikációs tevékenységek szempontjából elemezzük a zenei fejlesztés konkrét eredményeit. A kísérleti csoportokban végzett elemzések és mérések szerint az iskolai tanulási készségek kialakításának, serkentésének lehetőségei az esztétikai aktivitásokon keresztül a következő területeken mutatnak jelentősen pozitív eredményt:

1. Az *akusztikai percepció*, vagyis a hangi kommunikáció bemeneti pontja, a zene meghallgatása, megfigyelése alatt, valamint a kis dallami és ritmikai motívumok visszhangszerű megismétlésekor fejlődik. A megfigyelés pontosabbá, gyorsabbá és fokozatosan differenciáltabbá válik a gyakorlatok alatt. Az utánzással történő tanulásnál a halláson kívül a hangapparátus reprodukálóképessége is differenciálódik. A hang felfogása és megértése fokozatosan finomul, minőségileg javul, mivel a gyakorlatok nehézségi foka emelkedik. Mindig újabb, bonyolultabb hangi tulajdonságokat és azok érzékenyedő változatait figyeltetjük meg, ami növeli a tudatos auditív/akusztikai megfigyelés és megértés képességét.

2. A *beszéd folyamatossága*, a levegővétel, intonáció a hangi kommunikáció másik fontos pillére. Ez a dalok éneklésén, a játékdalok szövegén és dramatizálásán keresztül fejlődik. Ezek mindennapos gyakorlásának eredményeként a beszéd tisztább, kifejezőbb lesz, mivel kapcsolatban áll a dalos játékokban szereplő érzelmi tartalommal. Egy biztosabb, jobban kontrollált lélegzetvétel az egységesen énekelt dalokban a tartott alapritmus hatására stabilizálódik. A játékos, közvetlen hangulatban a gyerekek elfeledkeznek a korábbi gátlások következtében fellépő rossz levegővétel hiányos beszédbeli kontrolljáról. Sokszor a dadogó gyerekek éneklés közben elfelejtenek dadogni! A mondókák, ritmikus kiszámolószövegek és népdalok ideális gyakorlási anyagot biztosítanak a jó prozódia kialakítására, mert egy természetes beszédritmust követnek. Az egyszerű szövegek énekelt formában jó lehetőséget adnak a nyelv dallami és ritmikai sajátosságának kialakítására. Amikor a gyerekek ismétlik a dal szövegéhez tartozó mozgást, akkor a szövegértést egy helyzeti összefüggésbe helyezve funkciójában is megértik azt. Például: „Jobbra, aztán balra nézel, fordulj gyorsan meg a sarkadon!” vagy: „Nézd, így billeg kalapja, billeg a fején!” A dalok konkrét szövegtartalmának éneklése segíthet a nyelvek tanulásában is. Ezt a sajátosságot az angol nyelv gyakorlásánál sok tanár használja. Ugyanígy érvényes az anyanyelvben is. A játék hevében nem lesz unalmas sokszor tíz-tizenöt-ször énekelni ugyanazt a beszédmintát, kifejezésformát: „Ha nyílnak a tavaszi kék ibolyák, a földműves vidáman munkához lát” stb. Mindig új gyerek kerül a központba, nem a szöveg nehézsége, hanem a játék lendülete, mozgása, egysége a fontos. Ennél jobb nyelvi gyakorlást nehéz találni.

3. A *beszéd, a hang felfogása és a hanghatások azonnali értelmezése* egy összefüggésben az a láncszem, ami bennünket a konkrét helyzethez kapcsol. A környezeti hanghatások komplexitásában való tájékozódási képesség nagyon fontos ahhoz, hogy reagálni tudjunk a konkrét helyzetben a beszéd árnyalt kifejezésével. Egész nap egy akusztikus kommunikációs hatásnak vagyunk kitéve, ezért fontos, hogy a technikánk eléggé kiépült legyen a hanghatások összehasonlítására, osztályozására, ami az éneklés és a zenehallgatás alatt csak javulhat. A gyerekek nem veszik észre, hogy alapvető kommunikációs gyakorlatokon vesznek részt, amikor énekelnek vagy zeneszóra vidáman táncolnak.

4. A *mozgás koordinálása*, szinkronizált mozgási képesség. A gyerekek mozgása előbb laza lépésgyakorlatokkal alapozható meg a dalokkal összhangban, később a dalos menetelésben megadott ritmusra egységes lépés a

fejlesztő feladat. A táncoló gyermek figyel az ütemre, a térbeli elhelyezkedésre, így az önkontroll és a koncentráció együtt alakul. Amikor énekelve körben jár, és egy másik ritmust tapsol egyidejűleg, akkor egy nagyon bonyolult szinkronizált mozgást gyakorol, ami egész életünkben fontos. Sok felnőtt nem tudja ezt a gyakorlatot elvégezni. A gyerekek többsége ötéves kor után minden nehézség nélkül elvégzi a feladatot.

5. *Az íráskészség fejlesztése* a zenei gyakorlatokon keresztül serkenthető. A precíz kézmozgás, pontosított finommozgás és iránytartás az írásban egy alapvető készségkomponens. A technikai feltételek az írás mozgásának kialakulásához a ritmusgyakorlatokon és hangszerjátékon keresztül javíthatók. A dal magasságát követő laza mozdulatok az írásvonal vezetését segítik. A grafikai jelek, a saját maguk által kitalált grafikus vizuális ábrázolási változatok és a zenei írásjelek használata egy laza, követelmények nélküli kapcsolatot építenek a hang és jele között, így segíthetnek az írás technikájában.

6. *Az olvasási készség megalapozása* a zenei hangnak és jelének tudatos összekapcsolásával. Az írásbeliség egyik legizgalmasabb kérdése az, hogy hogyan lehet az írott jeleket megfejteni, hanggá alakítani, és ezáltal megérteni a bennük rejlő szimbolikus világot. A szavak dupla kódolású jelentések, van egy konkrét, forma szerinti tolmácsolásuk, de van egy szimbolikus, tartalmi jelentésük is. Van úgy, hogy egy szóképnak sokféle és eltérő tartalmi jelentése is van ugyanabban a nyelvben is. Ha az idegen nyelvekben meglévő azonos szóképek eltérő jelentésére gondolunk, még jobban látszik ez a viszonylagosság. A zenei írás ezzel szemben sokkal egyszerűbb, a jelentéssel, tartalommal „egy az egyhez” viszonyuló, logikus kapcsolatban áll. A magas hang mindig magasabban íródik a kottába, a hang hosszúságának időbeli aránya kifejeződik annak grafikai formájával. Ezen kívül a zenének egy teljesen azonos jelrendszere van csaknem minden kultúrában, vagyis nemzetközileg is egyértelmű. Ezért könnyű megérteni a gyerekeknek is, vagyis egyszerűbb a „szövegértés”. A zenei kódrendszer jelei egyszerűbbek, mint a betűk, számok, ami azt jelenti, hogy írásukkal egy járható utat, technikai alapot lehet kiépíteni a nyelvi írás bonyolultabb feltételeinek használatához. Egy svéd kolléga szerint ily módon „autópálya” épül az agyban, amin bármi futhat. Egy finn kolléga partitúraolvasással segítette a diszlexiásokat a pubertás idején kiderült diagnózis után, jelentős sikerrel.

7. *A szimbolikus gondolkodás kialakítása* az alfabetikus írás intellektuális feltétele. Minden esztétikai kód a szimbolikus képességre épül, a dolgok,

tárgyak helyett valami más, jelentésben sokrétűbb, átszellemültebb kifejezés áll: egy kép, egy dallam, egy költemény, egy mozdulat. A zenei kód egyszerű jelei egy összefüggésben mély gondolatokat tudnak kifejezni. A használatának több szintje van a köznapi szórakoztatás megannyi formájától kezdve a legelvontabb érzelmi, gondolati és esztétikai tartalomig. A gyerekek hallgatják az elvontabb formát, és aktivitásaikban a kódrendszer elemeit gyakorolják egyre magasabb használati szinten. Az egyszerű jelekből szimbolikus zenei motívumok, összefüggő mondatok épülnek. Így értik meg a zene nyelvét.

8. Az *absztrakt és elvont, sémaszerű gondolkodás* a szavak nélküli esztétikai aktivitások révén alakul. Amikor gondolataink és érzelmeink kifejezésére képeket, színt, formát, hanghatásokat, dallamokat és mozdulatokat használunk sokszor integrált formában, akkor az absztrakt, sémaszerű, általánosabb érvényű gondolkodás területén járunk. Ha a gyerekeknek lehetőségük van az érzelmek szavak nélküli kifejezésére, akkor sokkal árnyaltabban gondolkodnak, mintha szavakkal kellene kifejezniük magukat. Ez az árnyaltabb gondolkodási és érzelmi szint beépül személyiségükbe, így jobban megértik mások gondolatainak, érzelmeinek tartalmát is. A kifejezéshez használt komplex esztétikai formák segítik az esztétikai megértés és befogadás fejlődését. Mindezek a kifejezési változatok megjelennek a nyelvi kommunikációban is, a hangszín, az intenzitás, a szavak árnyaltságának sokszínűségében. Ily módon a zenei gyakorlatok a nyelvi kommunikáció és az eszköztudás fejlődését serkentik.

9. A *demokratikus részvétel a közösségben*. A korábban említett zenei gyakorlatok, a közös éneklés, mozgás, viselkedési minták és szerepjátékok mind azt a célt szolgálják, hogy a gyerekek megismerjék képességeiket, a számukra legmegfelelőbb módon és eredményesen tudjanak részt venni a közös aktivitásban. Fontos, hogy mindenkinek egyforma lehetősége legyen a csoport közös zenélésében részt venni, és ezáltal felelőssé váljon az együttes eredményért. A zenében minden hallatszik, ezért nagyon jól alakítja a koncentrálási, alkalmazkodási képességet a játékdal éneklése, de az együttes, sikeresen elvégzett ritmusgyakorlat is. Egymás figyelése, segítése, bátorítása így közös érdek, mert a legkisebb hiba is hallatszik. Az együttes produkcióért érzett felelősség szociális nevelő erő.

10. Az elemzett képességek az esztétikai gyakorlással játékosan és közvetett módon alakulnak ki – mint a fejlesztő zenei gyakorlatok „ajándéka” a gyermekek számára. Hatásuk azonban hosszú távú. A teljes felnőtt életre kihat

az így serkentett életfontosságú kompetenciák, a szociális, a kommunikatív és a kognitív kompetencia cselekvésben megnyilvánuló szintje. A legérzékenyebb életkori szakaszban minden gyermeknek joga van egy ilyen serkentő pedagógiai lehetőségre. A kialakított képességek transzferálódnak, és biztos alapot adnak a későbbi tanulmányi és szakmai sikerekhez. Az átfogóan fejlesztő ének-zenei tankönyvsorozat minőségi javulást hozhat a fiatal nemzedék további életének alakulásában. Egyetérthetünk azokkal, akik azt állítják, hogy az inkluzív/befogadó zenepedagógia hatásai túlnőnek a művészeti tevékenységek gyakorlásán, elsajátításán. Katalizátorként működhetnek a tanulási képességek fejlesztésében, lehetővé tesznek egy humánus, esztétikus megnyilvánulást a mindennapi élet számos területén.

A jövő állampolgárai, a mai fiatalok mindenütt a világban belső lelki nyugalomra, harmóniára vágnak. Az életöröm és a jövő reményteli lehetőségei miatt is szükséges, hogy értelmes aktivitásokkal foglalkozva egyensúlyt találjanak önmagukban. Ezen az alapon a rejtett tartalékok is felszínre kerülhetnek, és személyiségük kiteljesítheti képességeit a legmagasabb szinten. Ez a tankönyvsorozat célja.

A tankönyv szakmai indoklásának összefoglalásaként bemutatjuk a fejlesztő/befogadó zenepedagógia (inclusive musicpedagogy) didaktikai szempontjait.

A kodályi alapelv: kiemelten az életszerűség, a kor követelményei, a gyermeki személyiség sajátosságai. Élni segítő zene, a boldogságot, örömet okozó zenei élmény lélekfejlesztő hatása.

A cél: a teljes ember, a zene segítségével kiteljesedett egyén.

A módszer lényege:

- Életkor alapján adni a tananyagot egyéni és képesség szerinti differenciálással.
- Fokozatosság a teljes rendszerben, egymásra épülés, változatos szervezeti formák, szempontok.
- Demokratikus, befogadó pedagógiai szemlélet. A közösségben és a közösségért dolgozni.
- Komplexitás – nyelv, zene, tánc, képzőművészet – az esztétikai aktivitások együttese.

A tankönyvsorozat ezeket a kodályi elveket emeli át a gyakorlatba, a tankönyvek és a segédeszközök kidolgozásával segítve a pedagógusok munkáját.

A tankönyvek elérhetőségének kódja a Nemzeti Tankönyvkiadó katalógusában:

1-2 osztályos ének-zene tankönyv és Munkalapok - A hangok játéka címmel	NT-98710
3 osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet - A hangok varázsa címmel	NT-98803
4 osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet - A hangok muzsikája címmel	NT-98804
5 osztályos ének-zene tankönyv és Munkafüzet— A zene titkos nyelve címmel	NT-98709

*A szerző a zenepedagógia professzora, tudományos kutató